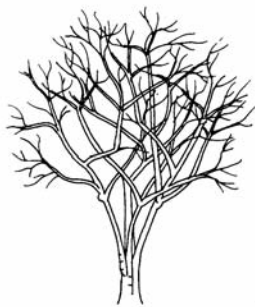

Borivoje Adašević

KRF

Biblioteka
„Peščanik“
Knjiga sto sedamnaesta

СТУБОВИ КУЛТУРЕ

Urednik
Predrag Marković

Borivoje Adašević

KRF

Oprema
Dušan Šević

Beograd
2011.

© „Stubovi kulture“

CIP - Каталогizacija u publikaciji
Nародна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

АДАШЕВИЋ, Боривоје, 1974 -

Krf / Borivoje Adašević - Beograd : Stubovi
kulture, 2011 (Beograd : AMD Sistem). - 128 str. :
autorova slika ; 20 cm. - (Biblioteka „Peščanik“ /
[Stubovi kulture] ; knj. 117)

Tiraž 1.000. - Beleška o autoru: str. 127.

COBISS.SR-ID=186542348

ISBN 978-86-7979-357-7

Za Ljubinku

Na koricama

Žak Ridel: Mart 1918: Početak Ludendorfovih ofanziva

i

Limun, Citrus Limon

*Da li je to bila naša borba? O ne!
Bejaše to sasvim tuđ svet.*

Anonim, XXI vek

PROLOG

Rođeni smo iz ljubavi. Ma kakva da je ona bila, došli smo na svet. Stvarani smo u strasti. Ona je zatim nekud nestala, zamakla za horizont, ustupajući mesto ponavljanjima bez kraja. U onom najličnijem tananom Ja ljudsko biće neprestano traga za tom nestalom strašću.

Poznao sam jednog čoveka. Umro je. Sa dvadeset postao je ovisnik o heroinu. *Znaš, govorio je dok je još mogao da govori, svake noći u krvi osetim đavola. On je katkad lepa žena, ponekad gospođa, a pokatkad zanosna nimfica. Bog u meni živi i ne može mi pomoći jer ne dozvoljavam da mi pomogne. Bog nije sila već ljubav i može sve da voli. Čak i đavola. Kad sam prvi put okusio heroin, zaslepi-la me je svetlost. To bejaše lučonoša došao po me. Posle sam tragao za tim svetlom, koje se nekud sakrilo, strasno, godinama. Eto, nema me više, otišao sam za njim, zauvek.*

Toliko godina kasnije, pitam se da li je to bila ljubav. Da li je i to Bog mogao da voli?

Neko udara u vrata. Lupa bez prestanka, silovito. Dvoje Cigana, oštrač noževa i njegova žena. Ona pije, on ne puši, on ne pije, ona puši. Traže mi da im prodam Kokošku. A ja nemam Kokošku. Imam samo roman koji pišem i koji volim, a njima on nije potreban. Oni žive roman svog života, glasan, dragovoljan. I galame pred mojim vratima. *Gazda, kažu, daj nam bar malo rakije! Osmehnem se: Šta će vam oboma rakija kad pije samo ona?! Uh, veli on, što si ti neki namćor, pa to je isto! Ja sam sad k'o i ona, ne daš njoj to i meni ne daš, moram onda da je trpim. I jesi, velim smejući se slatko, k'o i ona si, jedno ste telo, tako ćete i ući u carstvo nebesko!* Kažem im da uz put iznad kuće živi mnogo ljudi i da tamo potraže svoj bazar. A na kraju tog puta, iza groblja, sasvim blizu starih vojnih skladišta, ima jedna šuma sa prastarim brestom u koju povremeno odlazim da sakrijem svoj porok.

Kad mi je teško, dovikujem ovim dragim posetiocima koji se udaljavaju putem, strčim sa svog brega u trgovinu i kupujem na komad cigaretu od one vrste koja mi odgovara, a potom odlazim u tu šumu i sedim pod brestom, pušeći. Tako, da niko ne zna. I lupkam potiljkom u stablo, dugo, dok mi se u glavi sasvim ne zamuti i dok, na kraju, ne osetim ljubav za životom koja u meni beše posustala. Onda se smejem, sladostrasno, iščekujući da ugledam anđele koji su tu moju ljubav vratili sobom. Vera je čudnovat Božji dar, uzvikujem sasvim opustelom putu.

Ona je uže kojim ćemo se ispeti na nebo.

Postoji pismo jedne žene koja piše sinu vojniku, u Kotor, 1920. Ono mi dolazi u sećanje dok se vraćam u sobu i prilazim prozoru širom raskriljujući zavesu i otvarajući njegova belokosna krila kao korice drage knjige. Praunuk ove žene to pismo čuva u nedrima i krza mu stranice udaranjem vlastitog srca, nežnošću nasleđstva vezan za nj, kad ga pome ne oči mu zare radošću, kao da iznosi dete na svetlost popodneva, da mu se nebesa osmehnu, i nada se, u sebi duboko, da ono nije bez razloga na ovom svetu i da mu radost nije bez svrhe, te da će jednog dana svet saznati za tu ljubav. Majka voli svoje dete, o, ima li iskonskije slike koja je u svim vremenima ista?! *Ista*, ponavlja taj gospodin praunuk, dok nadlanjen na prozorski ragastov gledam u divne žute cvetove izrasle u travi. Dok uživam u nastalom miru (jer oko mene nanovo nema nikog), jedna duga neprekinuta nit s klupka može da se nastavi odmotavati. *Ona voli svog sina, a sin je mladić i tek se bejaše oženio kad ga digoše pozivari pa ode u grad Kotor, a ženu ostavi kod kuće s majkom da ga čeka. Od neveste ka nevjesti ode. Prva da ga iščekuje sanjajući o njemu kao da je Odisej koji će se kući s mora vratiti, druga da ga primi u svoj nevestinski zagrljaj i sačuva do povratka*, šapuće mi odnekud onaj praunuk, uznemireno, kao želeći da ga jasno čujem, ukoliko to sada već nisam sâm ja

koji za sebe sasma tiho pripovedam. *Penelopa i Nevjesta Jadrana*, šapućem iznenada sa sarkazmom, pokušavajući da obuzdam *obilje literarnih asocijacija* koje izaziva ova dospela slika preda mnom. Mi smo različiti, dragi gospodine prau-nuče, i svaki od nas posebnom bogazom ide za svojim ljubavima, ne videći nikog na tom proputovanju. Najčešće i ne može da vidi, od sujete i taštine posute duž svog puta. Ali, dobro. Ta ga žena voli i sedi kod kuće a on jede vojnički lebac s drugim, njemu kao jaje jajetu nalik, vojnicima, i karta se, igra krajcarice ili, može biti, masturbira u vojničkom klozetu, gledajući fotografiju kakve igračice na trapezu, isečenu iz novina. I pije rakiju, možda vino. Pre će biti rakiju. I dok pijan leže pod ćebad kojom su do prethodne večeri pokrivali konje u štali (*sećanje na rat još uvek je sveže, vojnik mora podeliti i deku i koricu hleba s konjem do sebe*, kaže jedna razglednica iz tog doba), on u daljini, jasno ili kao kroz maglu, svejedno, gleda lice svoje drage, njenu nagotu, njenu čistotu ostavljenu na nemilost pogledima tuđinaca. Ali njegova brižna mati mu piše: *Tvoja je ženica dobro i poručuje ti, čuješ li, da te čeka! Dok ne dođeš, ona ti je verna i meni na pomoći. A ti ne brini, nego služi otadžbinu i vrati se zdrav i živ, jesi li čuo?! Ona te uvek i jednako čeka, kako ti je i obećala.*

Ova žena i njeno pismo sinu u jednom su času posve sigurno mogli spasiti svet, a njena nežnost, uzvikujem istodobno s gospodinim praunukom koji polagano odlazi, zamičući onim istim putem kojim i moji malopredajšnji posetioci, obezbedila je još pokoju deceniju mira našim precima! Sve se u našim životima na ovom evropskom tlu dešava u istoj životnoj dobi, a u raznim vremenima gotovo identično, i sve shvatamo kako su naše preteče shvatale. *Naše preteče*, ponavljam naglas pred sobom dok stojim ispred prozora zagledan u svoje žute cvetove u travi, preteče, *koje su može biti zaista i pretekle a sada skupa, u nekoj provetrenoj onostranoj čekaonici, razmišljaju o nama na isti način kao i mi*

o njima, samo naopačke, poput kakvog ludog odraza u ogledalu.

Jedna zastarela sentencija, koja podjednako pripada svim narodima sa zemaljskog šara, veli kako su sve ljubavi u stvari slepe. To bi sasvim izvesno trebalo da znači da one, dok traju, ne znaju ništa o svom cilju, o bićima i apstraktnim kategorijama ka kojima su upućene njihove svrhovite strele. Ali, koliko uistinu znamo o svojim ljubavima? Čemu su nas one naučile, te koliko su se rodile iz nas samih, a koliko su doista dar? Kad volimo, prostor za drugačije tumačenje objekta ka kojem odašiljamo banderilje svoje ljubavi sužen je u potpunosti, nespreman da se ispuni ičim do tim lucidnim idolopoklonstvom. Ima nečeg onespokojavajućeg u činjenici da neko može voleti biće, predmet ili imaginarnu stvar zapravo onakvim kakvi oni nisu, već takvim kakvi se u umu zaljubljenika uobličije. Kad volimo, srljamo i u blud i u kal, nema granice pred nama koja bi nas zaustavila, a nema je jer je uklonjena, jer su to vrata koja je pred nama otvorio Bog. Prolaz u slobodu i vlast nad sobom i drugima koja ne ugrožava ni sebe ni druge – to je zapravo ljubav koja se rađa u nama.

Trebalo bi je razlučiti od imitacija dospelih do nas s one druge, ognjevite strane.

Kad se okrenem od svog prozora, preda mnom, na stolu, ugledam stranice rukopisa poslagane jedne pored drugih, tako stoje danima da mogu da ih vidim kad se s jutra probudim ili kad s večeri krenem na počinak. To su zapisi skinuti s tonskog snimka jedne starice s Krfa, odavde gledano, umrle odavno, čiji *glas* volim žarko, jer je ljudski i neispunjen ničim osim ljubavlju, a to je tako retko, gotovo kao susret s anđelima ili s plamtećim žbunom. Nju sam učinio svojom porodicom, kao i zamišljene likove s fotografija na zidovima moje sobe: gospođu koja je u ovaj čas zapalila svoju cigaretu a koja me je naučila da se misliti da i

mišljenjem bez oslonca, mladića naročito bujne kose, francuske svežine i nebeski slojevitog književnog dara, drugog s one anglosaksonske, gospodstvene strane, visokog poput jarbola na čijem se vrhu mesto jedara nalaze naočari goleme dioptrije kao kopnu upereni durbini i trećeg, odbeglog za svojom zvezdom nekud ka severnoameričkim stranama, a kome duboki mir lica ruši tek čudna prozračnost oka nalik na okean, na veliku sveznajuću vodu što, sred svoje stišane strasti, sve pamti. Njihove su reči postale sastavnim delom moje tradicije koju sam stvarao boreći se za svaki čitalački udah, mojih želja koje su iz te tradicije nikle kao cvetovi proleća, moje tuge koja me slama i uzdiže u isti mah, kao porađajući me iz pepela. U ovoj sobi pre sedamnaest godina umro je moj otac, odmah iza njenog zida netom je umrla njegova mati, tik uz nju, doneto iz mrtvačnice jednog poznog februarskog dana mnogo godina ranije, telo njenog muža, izjedeno metastazom kancera, postavljeno je na pijedestal obednog stola, da ga s tog mesta isprate do konačišta, a malko iza, u pokrajnjoj sobi u kojoj je stajala minijturna priručna biblioteka s čije police sam uzeo prve knjige svog života, umrla je očeva baka, jedna starica koja nije imala jedno svoje oko te su joj, dok su je kupali za ukop, na očnu bezdan stavljali petobanku. *To ti je za lađu*, čujem negde iza sebe kako joj dovikuje neko, biće onaj s obednog stola dok i sam kreće put ukopa, možda moj otac koji s poda ove sobe odlazi ka goletnom predelu što vodi do iza smrti, ili sam to ja sâm, s ove strane, koji sa svima njima u dosluhu i tananoj vezi živim. Rukopis počiva u miru ploče stola, nalik na kakvo otelovljeno sećanje na jedan ljudski život, kao relikv nekadašnje duše ili *relikvije relikvijarum* jedne usamljene ljubavi. Poslednjih dana sam ga iznosio s dna fioke na videlo, delio mu listove u minijturna poglavlja, ponovo raslovljavao i slagao na sto na isti način na koji slažem svoje rukopise, sladostrano uživajući u njegovom postojanju. *Kad dođe vreme i priča počne da se odmotava*, govorim sebi jutrima i večerima dok

posmatram ove stranice, *on će delić po delić ulaziti u nju kao u dobro znanu sobu u kojoj svaka stvar leži na poznatom mestu*. Svi oni likovi koje sam stvarao, prekopavajući trese-tište svoje i porodične prošlosti, načinjeni od komada poro-zne mase minulog života, tušta i tma uzgrednih dokoličara i glavnih aktera jedne književne egzistencije, zauvek dobro-došli u moj svet, doći će opet na pozdrav, jedan po jedan, u svečanoj povorci. Čas pisanja je i čas opraštanja od života koji utiče u večnost književnosti – neka i dođu svi u pozdrav onom što se zauvek seli. Eto časa da se obrušim sa hridina svog prozora u tu duboku morsku grobnicu, da uronim pod taj gusto tkan adski ćilim nastanjen senima, pod tu barku kojom brode ljudi pretvoreni u uspomene.

(I) KAKO SU PRIDOŠLICE PRIDOLAZILE MOREM PLAVIM KAO OČI U BELIH MAČAKA

*Da bi se čovek izbavio iz jednog ćorsokaka
valja mu da se zaputi drugim.*

Rober Penže: *Gospodin Sonž*

Upozorenje za čitaoca koji na ovom mestu uranja u talase odisejske povesti. – Ovo je vreme plastike, pokloni-mo se plastičnom gospodu lebdećem u etru nad celom sve-štenika. (Što je duža brada, to je kose manje.) Naše ruke od plastike. Naši lažni dodiri. Usne od silikona. Elastični nam poljupci, gipki da gipkiji ne mogu biti. Naši jezici, lažni. Palacanje plastikantsko. Sluzi naše, izmišljene. Seme naših tela, takođe od plastike. (Plastični spermatozoidi!) Jutra nakon strasti, veštačka jutra kao iz prodavnica *sve za €* u srcu drage Evrope. Tango plastičnih tela. Vojnik Švejke od plastike. Olovni vojnici od plastike; šahovske figure idealnih proporcija, plastične; šahovska tabla po kojoj kližu tela ovih figura, kao na zaleđenom jezeru. *Labudovo jezero* od plastike. Odeća, protkana plastičnim nitima. Šujtaš od plastike. Plastična svila. Raskriljene zavese od sintetičkih materijala. (Sunce ulazi u sobu kroz prozor od polivinilhlorida, blago padajući na parfemske bočice od polietilena sred polipropi-lenskog toaletnog stočića.) Naša veštačka koža, zubi, mla-deži, nokti, trepavice. Raj naše sigurnosti što se prodaje na svakom ćošku s natpisima *Durex* ili *Romed*. (Plastični Raj!) Plastične lepeze. Poslednja reč u domenu plastičnih igala za najnoviju generaciju intravenskih narkomana. Novi papir od plastičnih masa. Plastična folija za bezbedan transport sen-

dviča sa šunkom ili pečenicom. Umjetna folija za kobasice. Svinjske kobasice u vidu igračka za decu. Fotografije na plastičnom papiru. Naša lica na ovim fotografijama. Plastični sjaj naših očiju. Veštačko oko naše prabake po ocu. Suza koja izlazi iz tog oka. (Plastično oko koje plače!) Karanfili neograničenog trajanja u vodi plastičnih grobljanskih vaza. Zelene listovi cveća u baštama kafea; uzalud lomite svoj palac, veštački su. Zelene korpice s kvazigeranijumima duž perona železničke stanice. Pljuvaonice od glatke ali tvrde plastike, kante za smeće, đubrovnici, metle od plastičnim vlatima imitirane trske, čaše i čašice (dupli konjak u plastičnoj čaši), termos, baloni za vino, bokali, tanjiri, knjige na policama usred prodavnice nameštaja (plastični Prust, Frans, Sartre i Bodler u duplim povezima od plastike), police za knjige (naravno, plastične), plastična zavesa za plastificiranu kadu, leptir zastao na ivici te kade u trgovini sanitarijama – od sintetičkog materijala. Plastične podne pločice, jezičak brave ulaznih vrata, ključ u ključaonici kupatila. Plastična špijunka, razvodna kutija za struju, violina, stalak za partiture, korpa za novine, štafelaj, mišolovka s oprugom (*ubija samo malo, do pola i bez bola*), plastični zvekir ulaznih vrata. Automobilski šoferšajbna od specijalnih sintetičkih masa, prednja krila za automobil (svakako plastična), kese, boce, dugmići košulje, korpe grudnjaka, silikonske grudi, plastične bradavice, đonovi cipela po najnovijoj modi, ženske štikle (2-10 cm), strujni prekidači, šuko, muholovka, mamci za rečni ribolov, trzalice za gitaru, palice za dečiji doboš (podrazumevano, takođe plastičan), kostobrani, mudobrani, muda od plastike, plastična *brezova metla*, plastično govno (imitacija u originalnoj boji i obliku), plastični pauci, muve, gušteri, ribe, Nojeva barka, Isus na krstu od matirane plastike, razne dečije igračke od plastičnih materijala, pištolji za jednokratnu upotrebu (za teroriste), mušema za baštenski sto, baštenske stolice, kanta za zalivanje cveća, beraljka za jabučnjak, plastični kramponi za kopačke, tobogan na gradskom

bazenu, oglasna tabla za umrlice u blizini gradskog suda u kojem je pak sve lažno, od podruma do krova (po sistemu: *plastični ključ u ruke*)...

O, dajte mi istinu, rođaci! Kapu iskrenosti pružam zauzvrat! Kao plutočep valjan talasima, na brodu pramca zarivenog u Jonsko more, prilazim Krfu. Oslonjen na ogradu, iščekujući galeba što će mi netom sleteti na glavu, posmatram Lenu kako čudesom svojih ruku hrani ptice duž palube. Nuna je sišla u utroblje broda i odozdo će se, duše mi, kao iz podzemnog sveta vratiti noseći svog Orfeja u naručju! *Ona će njega doneti, ne on nju!*, čujem sebe kako vičem u šampanjskoj peni talasa koju presecamo, svestan da će me na toj galiji malo ko čuti! *Videćeš, Leno, nosiće ga žedna k'o malo vode na dlanu, od nemila do nedraga, brinuće se o njemu i zvaće ga svakog jutra drugim imenom: Angelos, Orfeus, Spiridon..., sve dok joj ne dosadi!* „*Jer telo je vatra, voda ili ništa, a duša je alfa i omega*“, a njena se nikad ne smiruje! *Njikagda*, vičem, smejući se, uglas, s Lenom, sred mnoštva sveta što brodi ustalasanim morem i, stojeći na palubi, tik uz nas, nazdravlja, kikoće se, svađa i pije a jedan se šašavi Rus, pijan kao motka, naginje nad belokosnom brodskom ogradom, te dugo i glasno bljuje put mora. *Ne povraćaj mi na dedu, putinska svinjo*, dovikuje pijanom Rusu, smejući se, jedan isto tako ludo opijeni Srbin, teturajući se uz one stepenice kojima iščekujemo da će se, u oblaku ljubavi, s galijotom u naručju, ispeti Nuna. Onda oslušujemo kako se oko nas putnici glasno i uporno cerekaju ovom pijanom slovenskom pozorištu, a mi stojimo, tako, iščekujući galeba i Nunu, još dugo...

Ti si bila daleka, nesputana kao plamen, pre nego što sam te ukrao u onom školskom haljinčetu oslikanom zrelih višnjama, zažarenim višnjama što se sažiju u vatrama strasti, kose u tonu divljeg kestena i očiju nalik na boju septem-

barskog lišća. Bedra tvoja Leno, zanosi kraljevstava mraka i svetlosti što iz memljivih grobnica podižu Lazare natrulih tela, ruke tvoje – tako stvaraju bozi ubojite strele, a tvoji zubi – tako u kosti leda krupnim zrnom plaču oči sibirskih reka! Ne voliš dodire pod budnim pogledima inih, a toliko bih žudno dotakao tvoj struk, stručak tvoj, Leno, skovan od ljubica, stopalo ti izraslo na ljubavi kao u dvorištu cvet, živo i ogoljeno, o, postojanja sito! I tren pošto ćeš klonuti oslonjena na brodsku ogradu, čas nakon što će ti glava, opijena suncem i solju Jonskog mora, poleći na grudi, osmeh će ti i dalje lebdeti nad licem, u vazduhu, tek tren ili dva, nad tim Posejdonovim, nad Odisejevim svetom, vilinski natprisutno, u isti mah prekrivši svojom čarolijom sve: i trajekt koji pramcem rovi talasima kao ralom, i ljude, vavilonski vašar jezika i puti, i oblake, prosute mrve neba, i mene u tom metežu, u toj pometnji, s jednim belim oživelim oblakom na glavi; krilatim. Vitka si, tanana, u zanosnim oblinama tela kriješ više vatre no što ima plamena kojim izgaraju one avgustovske grčke šume, iz dodira jagodica tvojih prstiju izvire ljubav kao voda iz dodira Savinog štapa, mesta gde si punačkim usnama takla moje telo sveta su i svetle u noćima bez meseca kao svetionici u začaranom moru kojim plovimo, nutrina tvoja izvor je svakojake, ali anđeoske kovine strasti, tvoja stopala gaze u susret ostvarenog života, lako, kao baricama iza letnjeg pljuska, ruke su ti tanke, prsti nežni, nokti oštre kandže planinske pume, kosa miomirisima ukročena goropad, poglede divljenja nosiš na sebi kao zlatni đerdan, žene ti zavide na prvom slovu kontakta i, dok uzdrhtali mužjački zanos hrli ka tebi, odsutno bludiš kroz prostor i vreme s mislima neubličenim u reči i neposlatim na adresu sagovornika – ta nije ni važno, sve je toliko mutno i sporo, sve bi trebalo ubrzati, zagrejati do tačke belog usijanja. Nakon što sam te prvi put dotakao, danima sam u svesti nosio taj dodir, lepljiva brid tvojih usana na mom licu je ostavila drage rane, miris jagnjeće kože kojom si, u vidu italijanske ženske jakne

krojene po najnovijoj modi, bila ogrnuta one večeri u tami ulice nadomak zgrade gimnazije, upamtio sam do te mere da bih mogao da ga, ponovljenog, raspoznam među hiljadama drugih, istih takvih mirisa, a tvoje kratko *o-ho*, uzvik kojim si sprečila moje marljivo prodiranje kroz tvoju, hirovitom upornošću, raskopčanu bluzu, i dalje tutnji svojim kružnim znamenjem po mojim uzavrelim mislima. Prometej koji je bogovima ukrao vatru, tako sam doživljavao sebe u času kada sam te iz zagrljaja mladog skorojevića oteo za se, noseći te u naručju, istovremeno, nežno kao ženu i pažljivo kao dete! Sada stojiš sklopljenih očiju i glave klonule sred grudi na palubi trajekta što nas tegli ka obali Krfa, stežući rukama ogradu, klataš se u ritmu muzike što dopire iz potpalublja, igraš za mene svoje mantričko kolo, svoj zanosni vudu ples. Tu, naočigled vavilonske zbrke i karnevala puti, gde se nebo ili srce dozivaju na desetinu različitih, isto toliko lepih i nežnih načina, ja vidim tebe i pripadam tebi do granice do koje smrtni naš pogled i smrtna nam tela mogu videti i pripadati i znam, znanjem kakvo se možda daruje samo jednoj duši za jednu dušu, znam da ću, ako posrneš, prići i zadržati tvoj pad, da te neću dati, da ću te oteti padu i sačuvati. Da je to kao poslanje.

Nuna. U svemu nalik turistkinji prispeloj iz Japana, kakvih je u naše doba popriličan broj, ona izlazi iz potpalublja u kratkim belim pantalonama i majičici pripijenoj uz telo, tamnosmeđe kose vezane u rep i sa golemim bubamara naočarima za sunce koje joj skrivaju blago iskošene oči, malko nabubrelih podočnjaka, držeći u ruci fotoaparatus dugog objektiva kojim je do pre čas ili dva u unutrašnjosti trajekta fotografisala vodene kapi na kružnom prozoru zapljuskivanom talasima i grozd veselih turista dok se tiskaju ispred uzane prostorije na čijim vratima opredmećeno stoji natpis WC, a dospelih na plovilo odnekud iz Holandije, Danske ili Norveške, ona poskakuje veselo na elegantnim sandalama

posve nalik na one Lenine, ona, njena devetnaestogodišnja sestra, planer za buduće šarmere Balkana i zadatak koji se ne da ispuniti. Dugokosa kosooka neosvojiva tvrđava, kami-kaza ubeđena da u životu sve mora biti po njenom, četvoroslovlje otelovljeno u ženi, imenica nalik uspavankama iz detinjstva, Nuna! Ne plazi se kome mora već kome hoće, klati se na nogama isključivo u ritmu unutrašnjeg, duboko ukorenjenog valcera, miriše kožom natopljenom esencijom parfema, drhti jedino tragajući za muškarcem koji će znati da je spase, da je sačuva najpre od nje same, pametna, nafra-kana, ljuta, bezmilosna, putena, nežna, eterična, grandilo-kventna kad se za to ukaže prilika, tiha, erotična, vila i vešti-ca, ala i Alisa skrivena iza površine vlastitog ogleдалa, na ćilimu leteća princeza, na oblaku oblakom zaogrnuta, odo-rom od zlatne kiše – koja bi pred njom ustuknula – odeve-na. Iskrenost stasala u četiri ćirilica slova. Čemer muška-raca s kraja na kraj sveta, Lolita ustala u devojku, skandal čula i ženskog prkosa spakovan u nevinom telu. Većita tajna srpske civilizacije, svastika na proputovanju kroz svet anti-čkih bogova i klasične ljubavi, linijom večnosti put beskra-ja odaslata strast, žena u prazametku, jaje nastupajućeg sveta, ptić ogladneo sred gnezda Zevsa i Afrodite, poluboginja - poludevojka, prasak slova koja igraju učetvoro, N-u-n-a!

Ko iz nje bude oslobodio ženu, jednom je smrtnom nogom već zakoračio u Raj.

To je komad mora podalje od obale ostrvceta Vido, u grčkom narodu vekovima zvanog *Ostrvo zmija* ili, kako je zabeleženo u sećanjima vojnika, *Ostrvo smrti*. Jedna od enci-klopedija koju namernik u ove krajeve može imati pred sobom kaže da je to *naziv koji se koristi za more oko ostrv-ceta Vida, u gradu Krfu, u koje su tokom Prvog svetskog rata sahranjivani preminuli srpski Vojnici kada na samom Vidu više nije bilo mesta*. Iz Igumenice [*Igoumenitsa (en grec Ηγουμενίτσα / Igoumenítsa) est une ville du nord-ouest de la*

Grèce. C'est la capitale de la préfecture de Thesprotie. La ville fait partie de la région de l'Épire. Igoumenitsa fait l'ob-jet de liaisons maritimes régulières avec l'Italie (Ancône, Bari, Brindisi). On y trouve un petit port bien abrité, face à Corfou.] polazi se rano izjutra, golemim belim trajektom nalik na čeličnog bika, nakon što se u luku stupi autobusom pristiglim iz unutrašnjosti Grčke. S mora se podiže tanak veo belokosne izmaglice zatomljene solju, dok je miris mora tipi-čno grčki, kakav se ne može pronaći ni u jednoj drugoj luci udaljenih krajeva sveta. Nakon toga, u zavisnosti od uzbur-kanosti mora i vremenskih nepogoda, do Krfu se putuje nekoliko časova. Mada to najvećma zavisi od stanja vaše duše (što je samo draže ime za neku vrstu duha koji u sebi teglimo kroz ono što nazivamo svojim životom), gotovo da nema čoveka koji dospeva do ovog plavetnog komada sveta, dolazeći iz podneblja pokrivenog srpskim nebom, koji će ravnodušno posmatrati kako se primiče *Ostrvu spasa*. Čini mi se da je to snažnije od ljudskog života, kao da je ta priča jedna od onih koje su nam utisnute duboko i koja je posisa-na s majčinim mlekom te progovara kroz naše žlezde i misli, svešču i podsvešču podjednako. *Putnik prve klase*, kako je to napisao jedan slavni pesnik, koji u ove krajeve hodočasti početkom XXI veka, noseći znanje o istoriji što je pokazala svoju nakaznu meru, nad ovom plavetnom grobnicom ne može da ne oseti obavezu da senima mrtvih vojnika, sinova časne otadžbine, uputi misao o tome koliko se stidi sebe i svojih kompatriota, kao i Evrope koja je u naše doba postala sasvim malim kontinentom. Putnik, dakle, pristupa nad *Plavu grobnicu*, prostor bez vremena i političkog konteksta, u kojem vlada etika više duhovne etaže a komanduje zapo-vednik svih vojski, čuvar groblja, Tvorac lično.

Kad čovek bolje razmisli, turisti u naše doba nalikuju kakvoj mirnodopskoj vojsci dobrodošlj u tuđinu, spretni su, hrabri, osvajaju svaki komad u namerenoj zemlji, a ima ih

tačno onoliko koliko je odredila mobilizacijska komisija Ministarstva turizma države u kojoj su se našli, te koja ih je i dozivala. Svaka stvar, svaki gest iznesen u poznato okolje ljudskog kosmosa imaju svoju dobru i nakaznu stranu, svako se *dobro jutro* na dva načina saopštava i svaka se ljubav dvoznačno da ispoljiti, pa ovi turisti (a koga tu sve nema, Danaca, Holandana, Belgijanaca, ponajviše Rusa i Nemaca, zatim Francuza, Italijana i Srba, poneki Hrvat, Slovenac ili Austrijanac), svi međusobno nalik i svi oslonjeni jedni na druge, uniformisani osmesima, dobrim raspoloženjem i ponekom čašicom preko mere, te izgledaju upravo kao kakva dobronamerna mirnodopska vojska! Razmišljam nekako tako stojeći u redu pri izlasku s trajekta koji je prispeo obali Krfa, još uvek, odozgo, s palube, izdignut u visinu kao ptica, posmatrajući sav taj uskomešani svet i ispraćajući svog galeba koji je odleteo nekud, na nečiju tuđu glavu valjda i čiji se kliktaj u daljini već meša sa zvukom brodskih sirena i žamorom svetine na gatu. Najmiliji mi u životu bejahu časovi kad uranjam u ljudsku masu, sluhom crpeći desetine, čini se i stotine različitih jezika, kad gotovo telesno osećam nežnost u dobru izgovorenih reči, bez nasilja, bez zla jezika i mržnje, znajući da sam na sigurnom, zaštićen Božjom milošću prava na različitost u večnom pluralizmu kulturâ. Bog kakvim sam ga od malena prihvatio kosmopolita je, zato je i stvorio ovakvim ovaj zvukom i mirisima bogat svet! Jedni za drugim ljudi iskoračuju s pristupne platforme na obalu Krfa, osvajajući je u sunčevini koja sve jarosnije počinje da žeže ljudskim telima. Koračam u koloni, tegleći kofere sa stvarima, poputnikom jednog dobrovoljnog egzodusa koju smo, iz ne znam kog razloga, izneli sa sobom na palubu, idući pred Lenom i Nunom koje u mnoštvu, iscrpljeno ali vedro, stupaju napred. Koji časak kasnije naći ćemo se na obali usred povika vodiča koji kao znak raspoznavanja nose najrazličitije stvari, crvene i plave kišobrane, goleme lilihipe s modrim mašnicama od krepdešina, kupljene ko zna kad i kakvim povodom na baza-

rima usred pijanih karnevalskih svetkovina, zelenskaste šešire s petlovim perjem ili pak klovnovske halbcilindre iz kojih svakomalo iskaču izbekeljene federlutke sablasno nasmejanih lica. Nanovo formirajući svoje grupe, kao vojničke odrede, ovi vodiči onda nastavljaju dalje u dubinu grada zaštićeni gvožđem i staklom autobusa kao oklopnim kolima. Mi pronalazimo vođu svoje grupe i krećemo jedno za drugim iza njegove crvene leptir mašne obešene na štap, ka autobusu koji se, izmilevši kroz gužvu s trajekta, zaustavio u blizini. Nastavljamo potom dalje, ka pansionima smokvine boje razasutim oko grada, među stablima maslina i limunova.

Mora da je bio obuzet osećanjem da mu se posrećilo, kada je tog letnjeg dana 1915. pilot Miodrag Tomić, u društvu izviđača Mihajlovića, kao kopilota, poleteo sa piste u blizini Požarevca, u avionu marke *Blerio XI-2*, nazvanom *Oluj*, prvom naoružanom avionu srpske avijacije. Bejaše to čast kakvu nije imao nekoliko godina ranije, kada se usred balkanskog rata na nebu iznad Krive Palanke susreo s bugarskim pilotom, s kojim je tek razmenio pozdrave mahanjem ruku, budući da ni jednom ni drugom avioni nisu bili naoružani. Što se potonjeg slučaja tiče, izvori koje koristimo vele nam da je Gojko Lazić, majstor Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu, avion naoružao mitraljezom *Švarcloze MG 07/12* koji je za tu svečanu priliku dobio poseban doboš, kao i redenik, a bejaše i zglobno povezan s vrhom piramide načinjene od metalnih cevi pričvršćenih ispred drugog sedišta u avionu. Kalibar mitraljeske cevi bio je 8 mm, dok su masa i brzina gađanja iznosile 22,4 kilograma, odnosno 400 metaka u minutu. Može biti da je izgledao zastrašujuće za tadašnju ratničku svest, budući da je prilikom jednog okršaja iz tog doba neprijateljski pilot, prepadnut iznenadnom vatrom nekadašnjeg krivopalanačkog zdravljaka, utekao sa nebeskog borilišta za tili čas, odmaglivši u svojoj ptici preko Dunava put nepoznatog. (Mada, iz današnje perspektive

posmatrano, na prizoru aviona fotografisanog na pisti neposredno pre uzletanja, ukoliko izuzmemo namračena lica pilota i kopilota/izviđača/mitraljesca, ne možemo pronaći ni jedan zastrašujući detalj.)

O tome razmišljam dok stojim pokraj Lene pred recepcijskim kućerkom u dugom redu onih koji čekaju na svoje sobe, Nuna pretura po slamnatim šeširima i konzervama s voćem u magazii preko uličice, a zadivljujuće veliki putnički avioni u sve nižem letu sleću na pistu nama u tom času nevidljivog ostrvskog aerodroma. (Može biti da je tim avionima, što liče na metalne vojne sarkofage džinovskih proporcija, do moje svesti i doletela priča o pilotu Tomiću i njegovim avanturama visoko na nebu iznad Balkana.) I mada smo na ovu tačku zemaljskog šara prispeli s mora, recepcioner brkajlija, nalik na kakvog antičkog poluboga, posmatra nas upravo kao da smo pred ove razdragane svatove i njegovu potleušu dospeli *ex abrupto*, s neba pa u rebra. Međutim, mrk je i tužan pa me ta njegova tuga, dok čekam, odvlači put moje tuge koja, uskoro, obužeće me sasvim. Postoji jedna osobina grčkog sveta, tipična za stanovnike Krfa: ako ste im simpatični, mogu učiniti za vas bilo šta, što će izgledati upravo apstraktno u ovo naše materijalizmom obremenjeno doba: platiti vam letovanje, odvesti vas nakon njega do kuće privatnim avionom, pozajmiti vam svoju jahtu na nedelju dana, ustupiti vam prijateljicu za večeri dokolice, vozati vas vlastitim automobilom tamo-amo po ostrvu, i ne samo po njemu, a da vam za to nikad ne zatraže ni drahme, zvati vas na ručak svakog bogovetnog dana za vašeg boravka na ostrvu i smatrati se odgovornim za vašu sreću, prostosrdačno, čisto, kako bi to, valjda, činili još samo anđeli. Na tu plemenitu manu koja se prikazuje isključivo na ovom delu zemaljskog globusa naprosto ne možete ostati ravnodušni i jedino je možete voleti!

Intermezzo: postoji studija jednog američkog istraživača koja belodano iznosi činjenicu da u ponekim godina-

ma više od deset procenata ljudi, uključenih u društveni život na bilo koji od raspoloživih načina, završi na mestima na koja nisu aplicirali. Tako čovek što usred Njujorka krene u papučama do prodavnice hrane za životinje završi na poslu u vladi SAD, a domaćica koja je krenula po hranu za sinovljevo društvo, koje u sobi njenog stana u urnebesu gleda televizijski prenos utakmice američkog fudbala, dospe na tajni platni spisak Al Kaide, ili činovnik gradske uprave negde u Lisabonu iz čista mira započne saradnju sa finasijskim odeljenjem *Théâtre de l'Odéon* u Parizu. Primeri su, veli nam ovaj istraživač, mnogobrojni, a kreativnost i svemoguća mašta *slučaja* upravo zapanjujući. Religiozna svest, međutim, u ovome jedino može videti ruku svemogućeg Stvoritelja, a njegov naizgled slučajan ili apsurdan izbor protumačiti čudesnošću božijih puteva ili, naprosto, prstom sudbine. Tako ruka onog od koga je sve i poteklo učestvuje u uređenju sveta u odsudnim časovima, vodeći nas a da sami ne vidimo kuda.

Continua: posmatram na Krfu dvorište vile koju smo dobili na upotrebu Nuna, Lena i ja, upravo dejstvom jednog *komedijanta slučaja* ili, pak, usled tradicije i prefinjenog manirizma Krfljana, razmišljajući koliko su pokatkad slabi naši naukom utemeljeni svetonazori o ustrojstvu sveta, samom sebi u tom času nalikujući na pomičnog pajaca čije konce, usred kakvog lutkarskog pozorišta, pokreće sigurna lutkareva ruka. Pogledam zatim u našu kuću, trosobnu vilu koja meni – turisti dospelom iz skromnih regija – liči upravo na dvorac iz mašte i koja nimalo ne odgovara onome što smo ugovorili kao svoj smeštaj na ovom ostrvu te mi se sve čini da mora postojati razlog za to. Uprkos užitku u ugodnoj činjenici, posmatrajući kako dve novoprispele stanarke istežu svoje zlatne gležnjeve na balkonu naših dvora, odlučujem da se, nakon odmora, pozabavim samom kućom, dvorištem kao i komšilukom s kojim ga delimo, ne bih li se, pripadnik sveta nesviklog na ljubaznost i dobrotu, dograbio

kakvog opipljivog dokaza bilo kojoj od narastajućih sumnji. (*Exemplum*: izgnanici iz balkanskih krajeva zahvaćenih ratom, dolazeći u zemlje Zapadne Evrope ili na Američki kontinent, najpre se mesecima moraju privikavati na ljubaznost prema kojoj će do kraja života zadržati neku vrstu rezervisanosti i koja će im izgledati sumnjivo, te zbog koje, sasvim suprotno njenoj svrsi, neće osećati radost izbavljenja. Time se njihovo prokletstvo doneseno iz krajeva Balkana, u kojima se očita ljubaznost na kraju plaća ili glavom ili karijerom, nastavlja i tamo gde su pobegli, kao neka vrsta zlog traga koji ih prati.)

To je povelika četvorougona kuća sa zidovima smokvine boje i krovom prekrivenim crvenim crepom. Sa svake strane nalazi se po jedan veliki stan s tri prostorije i kupatilom, opremljen za život cele porodice. Napolju su prilazno stepenište i, okružen ogradom od kovanog gvožđa, prostrani balkon s belim stolom i četiri stolice. Ka unutrašnjosti kuće vode ulazna vrata bojena u zeleno. U trenutku kad se useljavamo, dva od tri preostala stana su prazna, dok je nastanjen jedino onaj s druge strane kuće, u kojem boravi porodica Danaca što čitavog dana larma i čiji stariji članovi ispijaju pivo do iznemoglosti, kucajući se staklenim bocama, svaki put sve snažnije. Taj deo kuće je zaklonjen i gleda na svoj deo dvorišta, tako da se stiče utisak da ne pripada tamo gde gledaju naši prozori i gde već od prvog sata boravka uživamo u ukusu sazrelih smokava. Staze su popločane braonkastim kamenim pločama, a pored smokve tu rastu i jedan limun i, na ostrvu neizbežna, maslina. U dnu avlije, desno i preko puta nas, nalazi se još jedna manja kuća. To je daleko skromniji kutak od ovog u kojem smo smešteni, s prozorima napola otvorenim, prekrivenim rustikalnim starinskim zavesama što odaju prisustvo starije osobe unutar kuće, nezainteresovane za pseudokulturu svakodnevnog života. (Što je duh stariji, veli pametna knjiga, to manje za životom

traga među stvarima.) Iščekujem nekoliko trenutaka da se na prozoru stare kuće pojavi naš(a) misteriozn(a)i sused(a), tapkam u mestu papučama oslušujući odjek tog zvuka, potom čujem Lenino dozivanje. Već se navikla na ambijent i tek gotova grčka kafa vrelo izdiše na balkonskom stolu.

Ovde je to gotovo obred i može biti da nikad nećete doživeti da vas neko uznemirava dok pijete kafu zureći u zamišljenu tačku u daljini. U trenutku ispijanja zadnjeg gutljaja neće vam tražiti da platite račun u kafeu niti će vas, ma kolika im bila hitnja, požurivati od stola i od gledanja *u prazno*. U Grka kafenisanje je čin poštovanja tradicije, a iz tog poteklo lenstvovanje smatra se činjenjem dela. Grci su lenjivci plemenita roda, hrabri i mahniti u strastvenoj neorganizovanosti, ni nalik svojim precima. Dolazeći na grčko tle iz srbijanskih krajeva, putnik oseća srodstvo u toj konfuziji, a ona *differentia specifica* balkanskih naroda, koja ih izdvaja na posebnu stranu, čini da ih vidi braćom. Na ovom rajskom ostrvu, na Krfu, Grci se doimaju kao Srbi odgajeni uz more, a njihova lenjost kao neka vrsta zagledanosti u vertikalu duhovnih vrednosti. Meni ta vertikala, dok na balkonu svoje vile ispijam grčku kafu koju je znalački skuvala Lena, vo vjeki vjekov zaljubljena u Grčku, izgleda u najmanju ruku utešno, budući da su dokolica i lenjost, u svim vremenima podjednako, dobre književničke majke.

